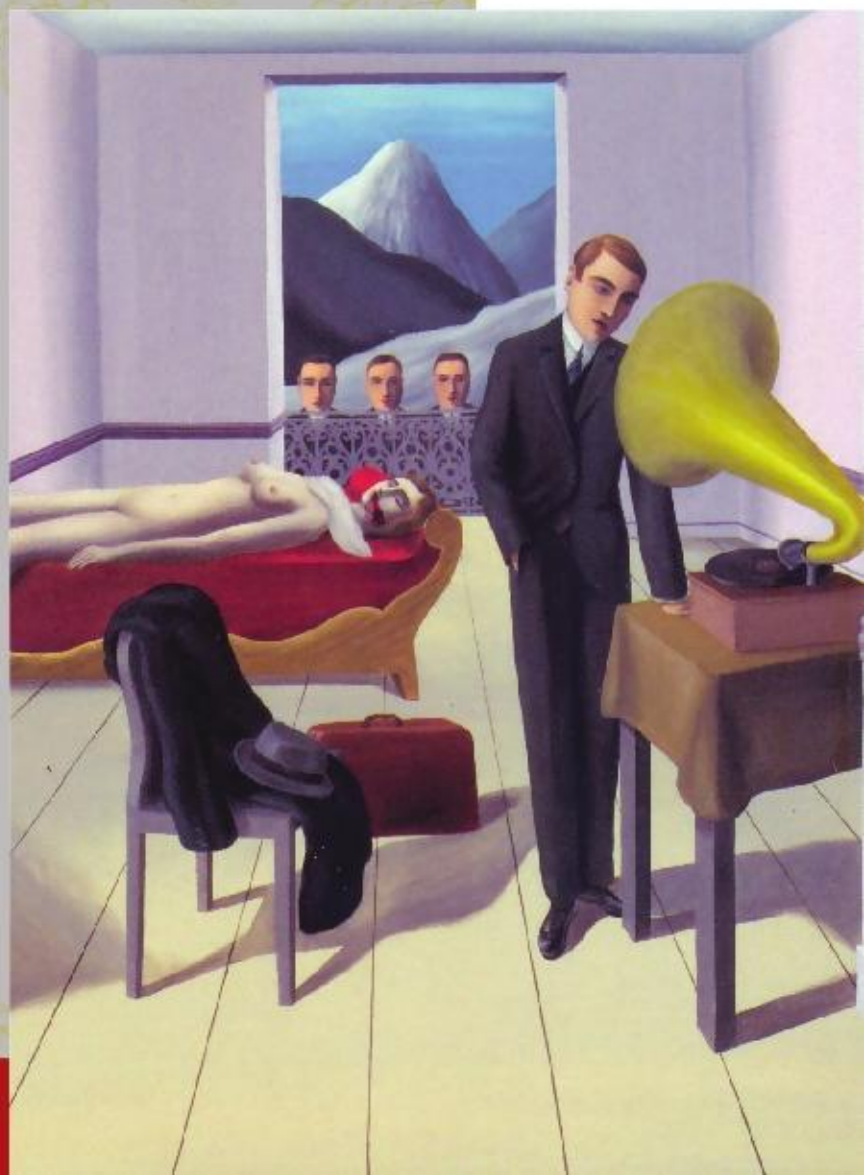

Dragan Velikić

BONAVIA

**Biblioteka
„Peščanik“
Knjiga sto dvadeset treća**

СТУБОВИ КУЛТУРЕ

Urednik
Predrag Marković

Dragan Velikić
BONAVIA

roman

Oprema
Dušan Šević

Beograd
2012.

© Stubovi kulture

Sanji

Na koricama:
René Magrit: *L'assassin menacé*, 1927. (detalj)
i
Kafa, *Coffea Arabica*

1.

Ponovo na mestu zločina, kaže u sebi. Da su misli vidljive, kakav bi to pakao bio!

Ona sedi pored njega. Zamišljena i odsutna.

Taksi je skrenuo u strmu Ulicu Miko, u smeru tvrđave. Tek prolistale krošnje čuvale su jutarnji hlad, uprkos neuobičajeno toplom aprilskom suncu.

– Ovde je nekad živeo Šandor Marai. – Zažalio je čim je to izgovorio. Njen pogled ga je presekao.

– Zašto bi to trebalo da mi bude značajno? Šandor Marai? Ko je on?

– Mađarski pisac...

– Ja mislila japanski?

– Baš si duhovita! Dao sam ti pre dve godine njegov dnevnik... ne, ima tome i čitave tri...

– Sećam se, neviđen smor. Onako kako ti voliš. Zbrišeš svakog prvog u novo sklonište. Ništa sam ne izgradiš. To si ti!

– Ne preteruj – mahinalno se branio, ne misleći da preteruje.

Taksi je prošao rampu i skrenuo desno, pa levo. Špalir uređenih fasada niskih kuća sa muškatlama na prozorima. Promiču restorani, kafei, prodavnice suvenira. U dubinama širokih kapija ukazuju se unutrašnja dvorišta. Marko sedi pored vozača. Pogledom guta svaki detalj. Marija prepoznaje uzbuđenje. Takav je gde god da doputuju. Zna mu i misao u tom času: kako bi bilo divno sakriti se u ovom snu. Ušuškan u spletu čarolija i banalnosti. Neka samo traje bez početka i kraja.

Bajkoliki prizor uspavane varošice naglo iščezava kada izbiju na trg. Taksi obilazi krug i zaustavlja se ispred velelepne zgrade. U produžetku trga katedrala, a ravno ispred, u beloju svetlosti, širi se nepregledna Pešta.

– Nekadašnje ministarstvo finansija – nije odoleo da se ne pohvali podatkom, istina u pola glasa. Samo se osmehnula. Znao je da mu je oprostila, da ju je savladao zanos dugo očekivanog trenutka. Osvrnula se po trgu. Prepoznao je na njenom licu zadovoljstvo. Bila je to opet Marija od pre šest godina, ona koju je upoznao u redu za vize ispred mađarskog konzulata u Beogradu. Jedva se uzdržao da njen pogled upućen ka dnu ulice na drugoj strani trga ne isprati rečima: *Tamo na kraju je kafe Miró. Sećaš se?*

Kako se ne bi sećala? Našli su se tog sparnog septembarskog popodneva na trgu Verešmarti, u kafeu Žerbo. Ispratila je prijateljicu na put u Ameriku, vratila se u hotel i sručila u fotelju. Čitav život se zaustavio u grumenu teskobe koji se širio iz stomaka. Želela je da plače, ali nije išlo. Zagušljiv, jeftin apartman u blizini stanice Keleti, na koju je tri dana ranije bila doputovala. On bi zapamtio ne samo ime hotela, ulicu i broj već i lice recepcionera, od kad do kad serviraju doručak, malu klupu u liftu, boju peškira, izloge obližnjih prodavnica, tablu na tramvajskoj stanici s rasporedom vožnji. I nepogrešivo bi znao kada ide poslednji tramvaj. To bi joj saopštio s osmehom pobednika, osmehom koji je govorio da njega ništa ne može da iznenadi, da je osigurao svaki korak, zaštitio se od nezvesnosti koje vrebaju nepripremljene i neoprezne. Na ulici je najsigurniji, u spletu tramvajskih vožnji, sumanutih presedanja i naglih odluka da se prođe baš tom putanjom, da se popije pivo baš u restoranu gde je neko njoj nebitan ko zna kada zalazio. Kakav neverovatno tip! To-liko drugačiji od onih s kojima je trošila mladost, bez računa, kako se to obično u mladosti radi, istina, onako kako on sam nikada nije činio. I nije problem u tome, već u ne-skrivenom ponosu i zadovoljstvu, gotovo beslovesnoj

sreći kojom je premošćavao prostor koji je trebalo da bude život sâm. Naslutila je to od prvog dana, pa ipak, ostala je s njim tolike godine, u nadi da će njihova veza preživeti iskušenja, ponekad teško zamisliva.

Ministarstvo finansija, ponovila je u sebi dok ga posmatra kako plaća taksisti i užurbano uzima stvari iz prtljažnika. Kao da negde stalno kasni, čela već orošenog znojem. Sigurna je da će i ovaj trenutak pamtiti. Podsetiće je kad-tad na tog debelog čoveka u razdrhljenoj košulji. O da, scena se već ugnezдила negde u pukotini sutrašnjeg dana. Stalno je to radio, opsesivno se bavio glupostima koje čine sadržaj trenutnog zaborava. Ne samo da ih je pamtio, on ih je pomno negovao, zalivao kao retku biljku. Ispleo je mrežu od besmislica i banalnosti, saplitaio se u njoj, a s godinama je postajala sve gušća i neprohodnija. Baštovan propuštenih mogućnosti.

U imperijalnom, kamenom holu, nije odoleo da ne primeti kako nedostaje crveni tepih na širokom, ovalnom stepeništu hotela Kulturinov.

– Možda je na čišćenju? – odgovorila je Marija.

– Ne verujem. Ne nosi se rolna od dvadeset metara u servis...

Naglo je zastala. Stao je i on s koferom u jednoj i njenom torbom u drugoj ruci.

– Marko, zar u ovom času da nagađamo šta se dogodilo s tepihom? Zar ti zaista ne vidiš ovu lepotu – rekla je i podigla ruku u smeru dugačkih prozora iz vremena secesije, koji su gledali prema dvorištu ograđenom sa svih strana zidovima. – Ponekad stvarno pomislim da te ništa ne može dodirnuti.

– Problem je, dušo, što mene toliko toga dodiruje da sam potpuno izgubljen od silnih dodira – pokušao je da se našali.

– Dodiruju te isključivo gluposti.

Nemoćno je uzdahnula i krenula stepeništem prema ulazu hotela na prvom spratu. U dugačkom hodniku, za pultom, čekale su dve uniformisane službenice. Pripadale su vremenu kada je jedan sprat tog zdanja pretvoren u hotel, verovatno negde početkom šezdesetih godina prošlog veka. To je mogla da zaključi po obliku nameštaja, po uredno održavanoj trošnosti, konzerviranoj redovnim čišćenjem. Izgovorila je u sebi tu primedbu Markovim glasom. I nije bila ljuta, naprotiv, kad god bi otkrila u sebi neku rečenicu koja je vodila poreklo iz njegovog fundusa, oblila bi je neočekivana milina. Pitala se povremeno da li to predstavlja mirenje s postojećim stanjem? Odustajanje? Naravno da ne. I dalje je napinjao svaku strunu njenog bića. Ta ispunjenost koju je osećala zahvaljujući njemu, to se valjda zove sreća – stanje opijenosti kojim se miluje svaki prizor, a ono što stane u pogled zrači mirom i zadovoljstvom koji se šire na sve okolo. Jeste, stalno je glupostima kvario trenutke kada je trebalo samo ćutati i disati. Hvalisao se stvarima koje bi svako normalan prećutao. U tim besmislenim nesporazumima pojavljivao se Marko sav od banalnosti, skalamerija koja posrće u lancima malograđanskih zapleta. Ipak, talase ljutnje i besa nepogrešivo su sledili talasi ljubavi, brisali svaki nesporazum, svaku slutnju da on nije prava osoba. Prava osoba? Šta to znači? Besmislica. Bila je ispunjena njime.

Službenice na prijavnici istovremeno su se osmehnule gostima. Marija je prišla prozoru. Tu, na trgu čije ime nikada nije uspela da zapamti, poljubili su se one vruće septembarske noći. Izašli su iz kafea Miró. Kao opijena hodala je pored njega. Teskoba jezivog dana kada je ispratile prijateljicu na avion, samoća i čamotinja hotelske sobe u koju se vratila, praznina i nemost u koju se pretvorila njena duša, svega je odjednom nestalo.

Počelo je potpuno nenadano, tog istog dana neočekivanom zvonjavom mobilnog. Beogradski broj, nepoznat, preišlja tren-dva da li da se javi, i onda aktivira poziv. Slap reči prijatnog glasa. Polako se u svesti probija slika čoveka koji je stajao u redu iza nje u mađarskom konzulatu. Da, da, seća se. Ali, odakle mu njen broj? Sa formulara koji je držala u ruci? Nasmejala se. Kako gde je? U Budimpešti. Ne zna ime ulice, ali zna da je blizu stanice Keleti. Da popiju kafu? Gde je on? I on je u Budimpešti. Preišlja nekoliko trenutaka. Da, gde je Ulica Vaci, to zna. Kako? Verešmarti ter. Ne pamti imena. Pogledala je na sat. Dobro, u pet, na trgu kod Žerboa. Vereš... kako ste rekli? Verešmarti ter.

Na putu do Žerboa, tokom kratke vožnje taksijem – jer uzela je taksi kao što je uvek činila, ne upuštajući se u objašnjenja i savete kako doći na odredište, kojima ju je na kraju razgovora zasuo – Marija je osetila uzbuđenje, kakvo budi dugo očekivani poziv nekoga ko je više nego drag. Naravno, pojava nepoznate osobe iz reda pred mađarskim konzulatom predstavljala je samo spasonosni pojas bačen u vir jednog jezivog dana koji je trebalo što pre udaljiti od sadašnjeg trenutka, gurnuti ga niz strminu zaborava.

Ugledala ga je čim je izašla iz taksija i uputila se sporednom ulicom koja, kako joj je taksista rekao, vodi do Žerboa.

– Znao sam da ćete ovde izaći, dalje je pešačka zona – rekao je pružajući joj ruku.

– Zar se iz svih smerova grada baš ovde stiže?

– Druga mogućnost je da se priđe sa dunavske strane, ali nekako sam bio siguran da ćete sa ove strane doći. Znao sam da ćete uzeti taksi.

– Kako ste znali?

– Oduvali ste me kada sam pokušao da vam objasnim kako da stignete metroom...

– U nepoznatom gradu? Nemojte da me zasmejavate. Jedva se i u Beogradu snalazim.

– Ali grad se najbolje upozna kada ga obilazimo tramvajem, autobusom, metroom...

– Sad vam kažem da ni Beograd nisam uspela da upoznam, a tamo živim od rođenja... Sem toga, Budimpeštu i nemam želju da upoznam. Barem ne ovog puta.

– Nisam mislio turistički...

O čemu mi pričamo, mislila je. Trebalo je ostati u hotelu. Brzo ću ga otkaćiti.

Ali, ne samo što ga nije otkaćila već je nakon kafe u Žerbou jedva dočekala njegov predlog da odu na večeru u kafe Miró na Budimu. Diskretno je pomenuo da se odmah u blizini, preko puta, nalazi stanica autobusa 16 koji ih najkraćim putem vodi na glavni budimski trg. Pomenuo je i ime trga. Nasmejala se u sebi. Najkraći put? Da li je on normalan? Rekla je kako se svakog dana vozi šesnaesticom sa Karaburme, gde stanuje, u centar grada. I odmah je sa čuđenjem pomislila na to kakvu je rečenicu izgovorila. To joj se pre nije dešavalo. Takve stvari jednostavno za nju nisu postojale. Pamtiti linije gradskog prevoza, adrese hotela, na svakom trećem ćošku zastati, evocirati, savetovati. Stvarno je lik! Ali, nečim je privlači, to je jasno. Iz časa u čas osećala je sve veću bliskost s tim čovekom koji je, izgovarajući naizgled besmislene podatke, gradio jedan viši red, uspostavljao veze tamo gde se one ne otkrivaju površnom pogledu.

Na putu do Budima, tokom četvrt časa vožnje autobusom broj šesnaest, Marija saznaje da njen poznanik Marko Kapetanović nema zanimanje. Započete studije medicine, prelazi na filozofiju, apsolvant svetske književnosti. To je usputna informacija. Mnogo važnija je da negde „samo ravno iza ovog trga” postoji servis za popravku pisanih ma-

šina. Da, neko vreme je živeo u Budimpešti. Zasun pada. Ne kaže zašto, kada, ni s kim. Ali zato nudi bizaran podatak da je njegov teča držao servis za popravku pisanih mašina u Ulici 29. novembra.

– Svakoga dana ste barem dva puta prošli pored njegovog servisa, u blizini restorana Bled.

– Molim?

– Šesnaestica prolazi tuda.

– A, da. Jeste.

– Baš ispred servisa je autobuska stanica.

– Zanimljivo. Je li i teča dolazio u Budimpeštu da obiđe konkurenciju?

– Nijednom nije došao, mrzelo ga je da putuje.

I ona već prepoznaje široki osmeh. Klizi u taj osmeh. Tek su nepuna dva sata zajedno, a kao da su čitavi dani prošli.

– Imate li još neki podatak o teči?

– Knjige bi se mogle napisati. Mene su tetka i teča odgajili. Majka mi je umrla na porođaju. Otac je otišao u Austriju. Viđao sam ga ređe nego svake prestupne godine.

To je, znači. Odrastao u kućici za lutke. Sve sa sobom nosi. Putujuće pozorište. Pominje kako njegov teča viče na stvari. Kada negde žuri, a stvari ga ne slušaju jer, recimo, dugme na rukavu košulje neće da se zakopča ili se pertla na cipeli uveže u čvor, on diskutuje, ludi, baca stvari oko sebe. I tada neki drugi glas, mimo nje, izgovara da je kao mala čuvala po džepovima iskorišćene bioskopske karte.

Marko joj upućuje zaverenički pogled.

– To sam i ja radio. Čuvao sam ne samo bioskopske karte, već svaki papirić koji bi mi do ruku došao. I danas se teško oslobađam ambalaže. Kutiju od cipela dugo ne mogu da bacim.

– Zašto ne uzmete kesu? Šta će vam kutija od koje se posle tako teško rastajete?

Opet pričam gluposti. Kako sam dospela ovamo, na ovaj seminar o ambalaži?

Autobus je usporio, savlađujući oštre krivine na prilazu tvrđavi.

– Silazimo na sledećoj stanici. Hajdemo bliže vratima.

Insistirao je da izađu baš na prednja vrata, a ona je razotkrivanje te strategije ostavila za neki sledeći put. I odmah se u sebi nasmejala. Teško da će biti sledećeg puta.

Na trgu kod crkve zgusnuta gomila se komeša oko tamnopusnog mladića čiji je izraz lica nemoguće pročitati. Pred njim, na trotoaru, tri kutije šibica na parčetu zelene čoje. Pognut nad njima, vešto ih premeće. Kuglica nestaje pod jednom kutijom. Pored mladića stoje još dvojica sličnih njemu. Deluje kao da se prepiru. Njihova žrtva, Japanc, ubrzo gubi novčanicu od deset hiljada forinti. Odmah zatim, neko drugi iz gomile uspeva da pronađe sakrivenu kuglicu i dobija deset hiljada forinti. Sve deluje pregledno, pa nova žrtva, novi turista, odlučuje da uđe u igru.

– Ovo već godinama u Beogradu ne prolazi – kaže Marko. – Ali, ovde haraju. U Beču još više.

– Moraju i oni od nečega da žive – reaguje Marija.

– Od prevare?

– Ako su šibicari jedini koji varaju, mi onda živimo u raju.

– Nemam razumevanja za takve priče. Da li znate da se u Beču udvostručio broj provala otkako su Rumuni i Bugari ušli na belu šengensku listu? Šibicara na sve strane. U metrou armije džeparoša.

– Baš mi ih je žao – kaže Marija, osmehujući se.

– Vi ste levičarka?

– Više logičarka. U pitanju je prosta razmena kapitala. Ko kome provaljuje u stanove? Da li ste nekada videli poglede ljudi skinutih s voza samovoljom nekog idiota u uniformi?

– Meni pričate? Putujem više od deset godina ovim prostorom i dobro znam o čemu govorite.

– Pa zašto onda toliko brinete za one unutar šengenskog zida? Neka plate barem takse. Greh se nasleđuje. Ne može se tek tako otpisati.

– Neka pravila moraju da postoje.

– Problem i jeste u tome što postoje samo neka pravila. A kada postoje samo neka pravila, onda naravno da imamo šibicare i džeparoše, čitavu menažeriju koja se valja ovim prostorom koji vi tako dobro poznajete. A šta radite u ovom prostoru?

– Pišem knjigu o kretanju Istočnom Evropom.

– Koju vrstu knjige?

– Praktični saveti, kako da ljudi izbegnu neprijatnosti.

– Šalite se?

– Nimalo.

– Vi zaista mislite da se neprijatnosti mogu izbeći? Kakve neprijatnosti? To da vas neko odžepari?

– Zna li da po putevima u Mađarskoj i Ukrajini haraju lažni policajci? U Budimpešti ispred hotela vrebaju strance i onda se lažno predstavljaju, legitimišu ih i...

– Ma čula sam te priče stotinu puta. Ali šta s tim? Sprećićete lažno predavljanje? Ne mogu da verujem.

– Skoro u svakom stranom vodiču kroz Budimpeštu imate listu saveta i upozorenja...

– Kako izbeći lažno predavljanje?

– Šta je tu loše?

– Nije loše, samo je besmisleno. I šta, krenuli ste od njih, sitnih krimosa koji predstavljaju upravo posledicu lažno predavljanja na mnogo višem nivou.

– Kažem da ste levičarka.
– Pa ćete vi da stvorite svet bez neprijatnosti? Ne bih da živim u tako uređenom svetu.
– Preterujete. Da se vratimo na trg?
– Zašto?
– Pa da i vi pokušate da pogodite gde je kuglica.
– Slušaj, dečko – rekla je zastavši malo, tek da vidi kakav efekat izaziva prelazak na ti. Marko se nasmejao i uhvatio je za ruku. – Znam ja dobro da je kuglica prevara. Ali, svuda oko nas su kuglice. Kada odeš u banku da otvoriš račun, kada ti obećavaju premije osiguranja, kada ideš na glasanje, šta su to nego kuglice skrivene u rukavu. Nisam ja protiv reda, ali ne podnosim licemerje. Očistićemo ulicu od džeparoša da bismo nastavili sa kuglicom na višem nivou. Zbog kuglice ti i ja visimo pred konzulatima. Ta jebena viza je kuglica koju lovimo.
– Ti bi da ukineš kuglicu?
– Za početak da ne lažem sebe da je ta kuglica na ulici jedina. Ona je samo poslednja u nizu. Kada je ne bude u administraciji, u međudržavnim sporazumima, u visokoj politici, neće je biti ni na ulici.
– Verujem da si u pravu, samo što treba sačekati jedno dve hiljade godina. Do tada bismo mogli da večeramo.
– To je „Miró” – kaže Marija ugledavši na uglu kafe sa širokom natkrivenom verandom. – Divno mesto. Ti zaista poznaješ ovaj grad.
Seli su u sam izlog kafea, ali je staklo bilo podignuto, tako da su praktično bili na trgu.
– Koliko ostaješ u Budimpešti – upita je.
– Sutra se vraćam.
– Šteta. Mogao bih ti pokazati grad.
– Nisam došla turistički. Ispratila sam jutros prijateljicu za Ameriku.

– Kakva je to prijateljica koja se mora pratiti sve do Budimpešte?
– Stvar je više u vrsti odlaska.
– Šta to znači?
– Znači... – Mariji je jedva primetno zadrhtala brada, pa sačeka trenutak da uspostavi ravnotežu – znači da je jedna od onih koje odlaze zauvek. Osim moralne podrške, trebala joj je pomoć i sa stvarima. A i ja sam, valjda, iskoristila priliku da mrdnem iz onog zatvora od države. A ti, šta je s tobom?
– Ja sebe pratim.
Marija se nasmejala:
– To je prava stvar. Sebe pratiti.
Naručili su flašu belog vina i lazanje.
– Sad mi ispričaj kako izgleda pratiti sebe.
– Sam sa sobom vrtiš kuglicu dok ti ne dosadi. I uvek pogodiš.
– Ozbiljno te pitam.
– Ozbiljno ti kažem.
– Dobro, Marko...
Njegovo ime izgovoreno njenim nazalnim glasom za tren je zanjhalo čitav pejzaž. Udar bliskosti. Antički hor najavljuje ono što će biti. Šta može da bude? Jer, priča postoji, neispisana, ali postoji. U nepouzdanim horoskopima kojih je mnogo, a tako se razlikuju. Za ovu nedelju su jednoglasni: *Ljubav – u četvrtak poznanstvo koje može da preraste u vezu.*
Tek slutnja provejava. Ali sutra, za mesec dana. Za godinu. Do kraja sveta i vremena. Trenutak slatke strepnje pred nepoznatim. Polako se spuštaju viseći mostovi, kapije se otvaraju. Iz sporednih ulica pojavljuju se nepoznate fizionomije, protagonisti jedne prošlosti koja lako može biti i njegova, sa talozima hipoteka i crnih fondova,

sa strastima i ushićenjima, obećanjima i prevarama. Sve će to moćni revizor zvani Vreme proglasiti nepostojećim, iznivelisati i retuširati, ubaciti kuglicu pod kutiju nekog budućeg zajedničkog života. A oni, na verandi kafea Miró još se ljuljaju kao brodovi na sidrištima, u zatonu navika i obzira, na pozicijama koje su samo naizgled nepome-rive. Tokom noći, ne zna se koje i zašto, doći će do snažnog prodora anticiklona, temperatura će početi da raste, najavljujući period stabilnog i lepog vremena. A tada će sve biti moguće, pa i promena sidrišta.

– Slušaš li ti mene? Gde si odlutao?

– Sebe pratim – kaže osmehujući se.

Marko gleda kroz to milo lice, s jedva vidljivim bo-rama. Tek će se ispisivati prošlost koja je sad pusta belina. Kapci će početi da tamne, zenice da se mute u jačim diop-trijama. Pa, ipak, ispunjen je tihom radošću. Mudrost sum-raka. Bez sumnje u novo jutro. Nešto joj je rekao, to kako izgleda pratiti sebe. Ona je uzvratila dosetkom, brzo prešla preko podatka, usput izgovorenog, da u Austriji nema samo oca, već i petogodišnjeg sina. U zamenu nije dobio ništa. Pozicionirani igrači šaha, svako sa svojom kombinacijom, tu, za stolom kafea Miró na Budimu. Otvaranje je tek počelo. Ili to samo umišlja? Barem još dva scenarija imao je za to popodne. Počeo je od najne-izglednijeg: da je mlada žena u redu ispred mađarskog konzulata u tom času u Budimpešti. Ako i jeste, moguć-nost da je sama i da će prihvatiti susret bila je malo vero-vatna. A baš se to dogodilo. Jasno mu je da do susreta ne bi došlo da nije bilo jednog bolnog rastanka. Svejedno, ona je sada tu, manje iz znatiželje, a više da ispuni pra-zninu koja se ukazala nakon odlaska prijateljice u Ame-riku. Pa, ipak, ne bi trebalo potceniti znatiželju. I utisak koji je ostavio, bez kojeg ne bi prihvatila poziv da se na-

kon Žerboa presele u Miró. Obećavajuća rima: od grlenog Žerbo, do smirenog Miró.

U ovom času oni su izmešteni iz svojih svakodne-vica, to oboje znaju. Samo gostuju u jednoj predstavi, spremni da previde činjenice koje pod drugim okolno-stima imaju težinu i uzimaju se u obzir. Neka druga pamet vodi ih u igri koja se uveliko razvija. Prve naprsline na zidinama njihovih svakodnevnica već su vidljive, više li-nije, putokaz za novi reljef. Ili to oni samo uobražavaju da nešto vide, kao što pecaroš čita vodu, pokušavajući da nasluti pozicije riba u tamnim dubinama.

Dugi, letnji sumrak usporio je vreme. Ulična rasveta na pozadini još uvek bledeg neba razvlači trajanje među-čina koji se odvija između dve nepoznate osobe. To je onaj trenutak kada se sluti da je čitav pređeni put imao smisla, jer konačno evo susreta koji teskobe i nezadovolj-stva svakodnevica stavlja *ad acta*, evo nekog ko može da zavrti igru novim deljenjem karata. Crta je podvučena, dug je otpisan. Iz tame nepostojanja izronila je bliska duša čije mesto oduvek stoji upražnjeno. Prisustva drugih nisu umanjila njenu odsutnost. Svaka izgovorena reč, ili samo prećutana misao čiji trag ostaje u pokretu ruke, osmehu, intonaciji, treptaju očiju, dolazi na pravo mesto, ukršte-nica se ispunjava velikom brzinom, i nema te prepreke koja može zaustaviti približavanje dva bića koja su se pre-poznala. To su susreti koji se knjiže kao hemija. Jedino se zaboravlja da je takvih susreta bilo i pre, da su svi bili is-punjeni žarom neponovljivosti. Od te građe stvara se još jedna najava.

Kakvu konstelaciju imamo u septembarsko predve-čerje jednog četvrtka? On, u niskom startu, u još jednom pokušaju da svom životu da čvrste strukture, da okonča godine plutajućeg kursa. Ona, na kraju veze koja se topi

povremenim raskidima, ali ipak traje i održava se deseto-godišnjom gravitacijom zajedničkog života. Jedno drugom u tom času daju snagu da spuste zasune prošlosti.

Moreplovci pred novim kopnom. Zaverenici koji se zaljubljuju. Sada – posmatrano kroz durbin sa sigurnog odstojanja, u zamišljenom zagrljaju pučine gde su sve mogućnosti ravnopravne – kopno raste. Možda i nije ostrvo, već čitav jedan kontinent na kojem će se izgraditi još jedna civilizacija. Svako je vidi na svoj način. Tek su na početku i dišu punim plućima. Slutnja lako nalazi zaklon u kojem može da prizove svaki oblik. Misao je slobodna, konačno bez užadi koja je vezuju za gat prethodnog života. Isplovljava. Odvaja se od pristaništa. U početku polako i sa sumnjom, kasnije sve brže i bezbrižnije, nošena snažnim strujama novog početka. Hrani je zamor prethodnog života, rešenost da se promeni geografija.

Još jedna plovidba čvrsto određena iskustvima prethodnih. Plovi se po starim kartama koje će tek biti modifikovane. Ne zato da bi osigurale plovidbu koja je u toku, već kao apendiks budućeg iskustva, kada se opet nađu sami, sa raširenim jedrima u obećavajućem beskraju.

O tome oni u ovom času ne misle. Jer, o tome se ne misli kada se za neko vreme potisne prošlost. Postoji samo žudnja da se promeni smer. I oblaci zabluda. Kasnije izranjaju previdi – hridi koje je teško zaobići. Šta se sve upisalo, koliko starih pozicija na novim kartama. Sve duži spisak neplaćenih računa. Albumi u kojima je više praznih mesta nego fotografija. Spaljena prošlost. Pepeo davno oduvan, pada na novu scenografiju. Tragovi traju. Reciklaža je princip svakog početka.

I sad su tu, na istom mestu, pet godina kasnije. Hotel Kulturinov. Pusto dvorište. Manastirska tišina. Ništa se

nije promenilo od vremena kada su tu proslavili prvu godišnjicu poznanstva.

– Soba još nije spremna. Ostavićemo stvari na recepciji i doći za sat vremena – trgnuo ju je Markov glas.

– Tako se radujem. Obožavam ovo mesto. – Nagnula se kroz prozor i osmotrila dvorište. – Kroz koju godinu ovo će kupiti neki tajkun, udariti stajling malo skuplje konfekcije i koštaće petsto evra noć.

– Da prošetamo?

– Naravno, dragi. – Uхватила ga je za ruku i poljubila u obraz. – Baš se radujem – ponovila je. – Možda je bolje da na promociju ideš sam. Htela bih da se odmorim, da večeras budem u formi. Kada je večera?

– U osam. Restoran Apetito. To je odmah ovde u prizemlju, samo ulaz nije sa trga, već iz bočne ulice, preko puta Hiltona.

– Ne sumnjam da si ti to već ispitao.

– Možemo sada da kupimo karte za prevoz, one za tri dana.

– Kupićemo sutra, dušo. Zašto se odmah ubacuješ u frku?

– Sutra je nedelja. Teško da ovde nedeljom bilo šta radi.

– Uzećemo taksi.

– Pa nećemo taksijem obilaziti Budimpeštu? Samo da znaš, jedino taksi-firme City, Buda i Fő dolaze u obzir. Svi ostali krađu. Pitao sam onog taksistu...

– Šta si ga pitao?

– Da li se nešto promenilo.

– I šta je on rekao?

– Brojevi su ostali isti, jedinica i šest dvojki za City, dvojka i šest trojki za Buda taksi, i sedam dvojki za Fő.

– Odlično si to upamtio.

Nije osetio ironiju, nastavio je:

– Nikako ne zaustavljati na ulici, samo na poziv.

– Dobro, sada smo se osigurali. Još samo da kupimo te jebene karte i možemo odahnuti.

– Zašto se ljutiš?

– Kako se ne bih ljutila! Majstor si da stvoriš frku. Zašto moramo sve unapred da smišljamo? Možda sutra dobijem temperaturu, i preležim tri dana u sobi. I čemu onda karte? Čemu to ludilo?

– Dobro. Neću više.

– To uvek kažeš. I uvek teraš po svome.

Izašavši na trg, krenuli su desno prema kafeu Miró. Aprilsko sunce topilo je hlad i senke kuća. Bilo je već skoro jedanaest sati. Prošli su pored kafea gde je počela njihova priča.

Sigurna sam da pamti i marku vina koje smo onda pili, pomislila je Marija. I ne samo to, pamti koliki je bio račun. Možda i lik kelnera? Kakvo đubrište je njegova glava!

Izbili su na plato s kojeg se pružao pogled na drugu stranu Budima, na široke padine i okolna brda sa voćnjacima u cvatu.

– Ono dole je Kristina Varoš.

– To si mi rekao pre šest godina.

– I nisi zaboravila?

– Nisam. Istina, ne zato što sam se potrudila da zapamtim, već zbog Kristine koju sam tog dana ispratila u Ameriku. Ne razumem zašto ni s kim više nije u prepisci, otkako se iz Bostona preselila u Kaliforniju.

– Definitivno je presekla sa bivšim životom, otišla je zauvek. Meni to nije pošlo za rukom.

– Jer nisi ni hteo?

– Nije tačno. Hteo sam, ali nisam otišao dovoljno daleko, pa se taj novi život nikako nije mogao uspostaviti.

– Mislim da to nema veze. Kao da je neophodno otići da bi se stavila tačka. Ti naprosto plutaš kroz život. Onako kako se krećeš i gradom. Unapred kupiš karte za tri dana, zastaneš tamo gde je neko nekad nešto s nekim. Tvoji planovi su smešni. Zapravo, ti i nemaš plan u životu. Karta za tri dana ti je alibi da, kao, nešto planiraš. Možda za tri dana, ali ne duže. U tome je problem. Sve radiš, ne da bi nešto otkrio, shvatio, promenio, već da bi zametnuo tragove.

– Ti danas baš nisi raspoložena.

– Nije tačno. I sam to znaš. Ali, umorila sam se. Ti si kao bunar u pustinji, bunar koji svakog dana treba otkopavati od naslaga peska. Jedan dan ako preskočim, ti se zapušiš.

– I onda? – Privukao je ne obazirući se na prolaznike, uostalom kao i uvek, gledajući je tako da je svakome moglo biti jasno da sledeći korak vodi ka krevetu.

– I onda? – Glas joj je postao mukao, što mu je uvek pokretalo talas iz stomaka. – Onda ništa.

Poljubila ga je, jedva odvojivši usne od njegovog obraza.

– Hajdemo u hotel. Soba je sigurno spremna.

Još uvek svoj stomak nije odvojila od njegovog, dok se neka penzionerska turistička grupa razdvaja oko njih, kao voda oko rečne ade, suviše zadihana da bi obratila pažnju na zagrljeni par sred trotoara.

– Znaš koliko te volim?

– Znam.

Vratili su se na recepciju hotela. Marija je prišla prozoru i sela u fotelju. Za pultom je bila samo jedna službenica. Osmehivala se kao da nagoveštava dolazak nečeg važnog. Nije obraćala pažnju na razgovor koji je Marko započeo sa tom ženom u teget blejzeru, nalik na konduk-

terku. Videla je da su oboje za trenutak ušli u prostoriju iza pulta. Sada je u svom elementu, vodi jedan od svojih omiljenih razgovora, nagađala je. Detalje će saznati kasnije, isplivaće besmislice na nekoj krivini dana, iznenađiće je informacijom koja nikome nije potrebna.

Marko je vukao kofer i torbu, žena je objašnjavala pokazujući rukom prema vratima. Čula je da žena kaže: „Možete liftom.” Marko je zastao, spustio stvari i prišao Mariji.

– Nismo u ovom hotelu. Izdavač nam je rezervisao sobu preko puta, u Hiltonu.

– Ne razumem. Kakav Hilton odjednom?

– Rezervisali su nam u Hiltonu, ali mi nisu javili za promenu. Šta sad ja tu mogu?

– I ti si pristao a da me nisi pitao?

– Daj, nemoj sada da praviš scene. Već je pola dvanaest, u frci sam. Kroz sat i po trebalo bi da sam na Sajmu.

– Šta me briga? Jesi li ti normalan? Zašto im nisi rekao da mi ostajemo ovde?

– Izgleda da ovde nema mesta za sva tri dana.

Marko se osvrnuo prema službenici koja je stajala pored vrata čekajući da oni krenu.

– Lažeš! Dva meseca se radujem ovom mestu, i sada treba da idemo u nekakav Hilton. Zar misliš da ću da padnem na Hilton?

Ustala je i pošla za Markom. Službenica je već stajala kod lifta. Osmehnula se i rekla da je u prizemlju prolaz prema Hiltonu. Metalna vrata su se zatvorila i lift je krenuo da bi odmah zatim stao.

– Zaglavili smo se! – Marko je panično uzviknuo. Pritiskao je dugmad, jedno po jedno. – Zašto mi to radiš? – ponavljao je isprekidanim glasom.

– Daj, smiri se. Pritisni ponovo prizemlje.

– Ne ide!

Otvorio je unutrašnja vrata i nekoliko puta snažno lupio pesnicom po staklenoj armaturi spoljnih vrata. Obris recepcionerke izronio je iz dubine hodnika. Nešto je govorila na engleskom.

– Šta to priča? – Markovo lice bilo je bledo. Hladan znoj klizio mu je niz čelo i obraze.

– Ne paniči – rekla je smirenim glasom Marija. – Pozvaće nekoga da nas odglavi.

Tamni obris recepcionerke nestao je sa mutnog ekrana spoljnih vrata.

– To je zbog tebe! Znaš kad bih ja zbog jednog sprata ušao u lift? Nikada! Pa još na dole. Ko zna koliko ćemo ovde ostati zaglavljani!

– Dušo, mi smo već šest godina zaglavljani. I šta nam fali?

– Uh, baš ti je fora.

– Ej, ne paniči. Sačekaćemo desetak minuta i doći će neko da nas izvuče. Šta ti je?

Marko je maramicom obrisao lice.

– Sad mi se jezivo piša.

– To je sugestija. Zato što ne možeš, zato ti se piša.

– Nije mi lakše od tvog objašnjenja.

– Ne misli da ti se piša i prestaće.

– O čemu da mislim?

– O Hiltonu. Kako će nam biti lepo u tom kavezu.

– Marija, zar opet? Potpuno si me razbila. Kao da sam ja hteo u Hilton.

– Ne radi se o tome da li se hteo ili ne, već da ti nije palo na pamet da me pitaš. Jednom jedinom rečenicom da me obavestiš da je došlo do promene. Ne, on zgrabio stvari i hajdemo. Pa nisam ja stvar!

– Izvini. Eto, nisam mislio, prosto sam krenuo...
– Lažeš! Prijalo ti je što su nas smestili u Hilton.
– Znaš da nije.
– Jeste!
– Kada smo razgovarali telefonom rekao sam im da želim u Kulturinovu.

– Ali kad je ispao Hilton, nemaš ništa protiv.
– Hoće li već jednom doći? Zakasniću na promociju.

– To ti onaj odozgo šalje poruku. Kako ne shvataš?
Marko se leđima naslonio na unutrašnja vrata i lift je odjednom krenuo. Lice mu se ozarilo od olakšanja. – Jeste, šalje mi poruku.

Spustivši se u prizemlje, Marko je zgrabio stvari i žurnim korakom izašao na ulicu. Zastao je za trenutak, okrenuo se prema Mariji i uputio joj osmeh pomirenja.

– Dušo, molim te izvini. Nemoj da nam zbog ovog nesporazuma propadne izlet koji smo toliko želeli.

– Ti ne shvataš? Uopšte se ne radi o nesporazumu.

Marko je pogledao na sat.

– Ma briga me da li ćeš zakasniti! Zar misliš da sve ovo može tek tako da prođe? Šest godina ja živim sa samcem. E sad je konačno dosta. Jasno mi je da ti i ja ne možemo zajedno. I kraj!

Negde iza njih neko je lupio vratima lifta. Oboje su se okrenuli. U dubini hodnika ugledali su recepcionerku.

– Samo pravo – doviknula je i rukom pokazala u smeru Hiltona.

Marko joj je mahnuo. Podigao je prtljag i krenuo preko ulice.

– Šta je ovoj ženi? – upita Marija.

– Samo je ljubazna.

– Tebi stvarno svako može sve da proda!

Ispred Hiltona, Marku prilazi momak u livreji. Uzima kofere i stavlja ih na kolica.

– I ovaj je ljubazan – kaže Marija.

– Prestani već jednom – kaže Marko u pola glasa.

Ulaze u foaje. Na recepciji Marko ispunjava formular. Momak je diskretno na korak od njega. A onda nestaje.

– Ovaj cirkus me jezivo nervira – kaže Marija dok se voze liftom na četvrti sprat. – Sve mi se gadi. Onaj momak je odmah, čim je saznao broj sobe, odjurio da nam ostavi stvari. Nije mi jasna organizacija. Ostaće bez napojnice. Što je nemoguće. Sigurno imaju razrađen sistem.

– Ovde se liftovi ne zaglavljaju.

– Ej, o čemu mi pričamo čitavo jutro! – U tom času otvaraju se vrata lifta. Izlaze i kreću u smeru svoje sobe.

– Šta hoćeš da kažeš?

– Da svaka atmosfera ima svoju pamet. Da svaki sistem ima autohtono ozračje, to hoću da kažem.

Marko zastaje na raskrsnici dva hodnika, osvrće se i onda ugledavši putokaz sa brojevima soba, kreće desno.

– Mi smo na dunavskoj strani.

– Šta to znači?

– Apartman nam gleda na Dunav.

– Kako znaš?

– Pa desna strana ovog hodnika gleda na Dunav.

Marija se iznenada ozarenog izraza baci na njegova leđa, preteći da ga sruši. – Dušo, ti si genije. Ne zezam se. Obožavam te. Kakva orijentacija. U ovom lavirintu ti znaš gde smo u odnosu na spoljni svet! Sad, druga je stvar imaš li spolja orijentaciju ka unutra, ali nećemo o tome.

– Eno ga – kaže Marko, ugledavši liftboja kako izlazi iz apartmana na kraju hodnika. – Momak pomera kolica sa koferima i torbama u stranu. Osmehuje se. Marko mu

daje novčanicu od dvesta forinti. Marija je već u sobi. Prilazi prozoru i pokušava da ga otvori.

– Ovo čudo neće da se otvori. Zovi ga!

– Otišao je – kaže Marko zatvarajući vrata.

– Ne podnosim klimu. Zovi ga da isključi klimu i otvori prozor.

– Ja ću to srediti, šta paničiš odmah! – Ispod prozora pronalazi termostat, okreće ga do kraja levo. Zatim povlači ručku prozora. Staklo se pomera svega desetak santimetara. – Ne može više.

– Sad smo u akvarijumu, baš se radujem tome neopisivo. Ubiću te, majke mi, pre nego što se ugušim.

– Pogledaj ovu lepotu! Čitav grad pred nama. Pešta na dlanu. Dunav, mostovi, sve staje u ovaj ekran.

– Zašto si me ovde doveo? – Oči su joj vlažne od suza i potpuno nemoćno se svali na krevet.

– Nećemo valjda tri dana da kukamo?

– Ne, nego ćemo pevati u slavu belosvetskih cirkuških korporacija za fasciniranje malo bogatijih seljačina. Pa sram te bilo gde si me doveo! Nemoj da si me pipnuo, i ‘ajde, požuri na svoju dragocenu promociju. Ne zaboravi da istakneš izdavaču da smo očarani, ovako upakovani iza ekrana. Ništa nam više nije potrebno. Slučajno da me nisi budio kada se vratiš!

Marko otvara kofer, vadi stvari i slaže ih u orman. Marija leži, glave zabijene u jastuk. Najradije bi da se na sav glas isplače, ali uzdržava se, čeka da Marko ode. Osluškujе kretanje i po zvuku tačno zna šta on u tom času radi. Ma koliko da mu se žuri, on će se prvo raspakovati, svakoj stvari odrediti mesto. Bez tih novih orijentira bio bi izgubljen. Nijedan dan ne može da preživi ako se ne oslanja na navike. Zato ga panika hvata gde god da dopu-

tuje. Odmah mora da uspostaviti svakodnevicu, iako su na put i krenuli da bi se na neko vreme oslobodili dnevnih obaveza. Kao skaut obilazi okolinu u potrazi za idealnim mestom gde će sutradan, dok ona još spava, otići na prvu jutarnju kafu. Pronalazi prodavnicu koja radi dvadeset i četiri časa. Ili barem do ponoći. Sama činjenica da mu je sve što možda poželi nadohvat ruke čini ga mirnim i zadovoljnim. Osigurava se od neprijatnosti. Jer, i dotrajala baterija u budilniku od kojeg se nikada ne razdvaja najavljuje propast sveta. I zato je sve podređeno uspostavljanju privremenog reda, kao da nigde i nisu doputovali, već vuku za sobom pozornicu – družina putujućih glumaca koja do iznemoglosti igra jednu te istu predstavu.

Gde god da dođu, on uspeva tokom samo jednog sata da izađe barem pet-šest puta iz hotela, obiđe okolinu, svaki put za blok kuća dalje. Vraća se kao lovac sa plenom koji nikome nije potreban. Rekla mu je da neće ni u Sent Andreju, ni u Korvinov sokak, gde su se pedeset i šeste vodile žestoke borbe protiv ruskih tenkova. Želi da se odmori, da uživa u svakom satu, bez planova i obaveza. Ali, izgleda da to s njim nije moguće. On je lišen programa za uživanje. Tako ona misli sve ove godine. Ne shvata da je on sebe udomio. Drugačije ne zna i ne može. Zapravo u svemu tome uživa. Putujući servis, hitna pomoć, sve usluge na dohvat ruke. Kao da uopšte nije otputovao. Ili je ona u zabludi?

Sada je u problemu, mora na Sajam, a još uvek nije ispitao okolinu. Kako će u novi dan bez rekvizita navika? Ali, do večeri ima dovoljno vremena da prokrstari ulicama Budima, da koriguje stare mape. Da se vraća i šuška po sobi. Da uvećava kolekciju najkraćih puteva do besmislenih destinacija.

Kad bi misli bile vidljive, ona bi u tom času, kao na filmskoj traci, ugledala nepovezane kadrove, eksplozije

uzbuđenja. I ne bi bila ljubomorna, jer nigde nema istog lica koje bi se provlačilo tajnim pretincima fantazija; nigde do kraja ispričane priče. Bila bi zgrožena procesijom žena u Markovoj glavi, lascivnim scenama ili samo najavama susreta. Sve je u pokretu, bez ikakvog reda, u tom provizorijumu od života. Jer, red je u fiokama i po ormanima, u poznavanju prečica i obilaznica, tamo gde se pod dnevnom svetlošću odvija zvanična verzija. A ovde, u tami podsvesti, sudaraju se restlovi, pabirci najavljenih mogućnosti, izbledele krpe potrošenih veza. Jedan svet u izgradnji bez ikakve nade da će bilo kad stići do krova.

Marko je u kupatilu. Kozmetiku je rasporedio u gornjem delu širokog ormarića. Donji je prazan, velikodušno prepušten Mariji. Pogledao se u ogledalu. Sasvim zadovoljan onim što vidi, prsnuo je parfem po vratu. Pogledao je na sat. Vreme je da krene. Za koji minut biće u taksiju, lagano napredovati ulicama Budima. Petak popodne. Ulaziće pogledom kroz otvorene prozore u prizemne stanove. Od te najave samo je korak do onog sparnog, septembarskog popodneva, kada je redosled poziva odredio sadašnji trenutak. Da je odabrao drugačiji redosled, ko zna gde bi sada bio? I s kime? Samo slučajnost ga je dovela u ovu poziciju. Dugo se premišljao koji od tri broja prvi da okrene. Odlučio se za najneizgledniju varijantu. A moglo je i obratno. Ali, hteo je da precrta manje verovatno, da suzi prostor mogućeg. Žena iz reda ispred mađarskog konzulata u zahtevu za vizu označila je čitavu sedmicu. Jasno je video datume. Ta sedmica bližila se kraju. I zato je počeo njome. Da se nije javila, ili da je odbila da se nađu, ili da uopšte nije bila u Budimpešti, sledeći poziv bio bi upućen Nataši. Prsnuo je ponovo parfem po vratu. Pomerivši se za korak unazad, bacio je pogled u predsoblje. U ogromnom ogledalu ugleda odraz Marijinog nepomičnog tela. Ležala je licem uronjena

u jastuk. Možda je već zaspala? Mahinalno je promenio redosled kozmetike u svom delu police, ali se istog trenutka trgnuo iz tog jerećkog čina. Kad ustane, Mariju će to još više razljutiti, taj trag reda koji krije kosture po ormanima. Spustio je kozmetiku na postolje pored lavaboa. Treba ostaviti iza sebe spontani nered.

Slušala je šuškanje iz kupatila. Hoće li već jednom otići? Šta je meni zapalo? Parče vremena od nekoliko decenija. U najboljem slučaju još ovoliko koliko je prošlo. I kraj je tu, svejedno da li je sedam ili osam. To je bio život. Imala si svoj zaton. Svoje prostore. Niko tuda pre tebe nije prošao. I niko sem tebe neće proći. U tom zatonu, trebalo je da osetiš sve ono što je moglo da se dogodi, da ispitaš svim čulima druga tela. Pre nego što se na koži pojave prvi mladeži starosti. Toliko različitih teritorija. Ali, nebo je isto. Umesto plaveti i vedrog prostranstva, stalno nadiru niski, tamni oblaci. Svejedno da li s istoka ili sa zapada. Zatočenik pogrešne geografije. Kakve veze ja imam s ovima čije fizionomije prekrivaju naslovne strane novina! To nije moja priča. I nisam jedina koja samo želi da je puste na miru. Ali, oni ne odustaju, ne puštaju nikog iz kola, smrknuti, seju strah gde god da se pojave, na trgovima ili televizijskim ekranima. Ko su ti ljudi s kojima je ne povezuje ništa sem istih pasoša? Pola života je potrošila da bi shvatila da im ničim ne pripada. Njihova prošlost je njena budućnost. Malo je toga još ostalo da se proživi. Trebalo je otići kao Kristina, pre šest godina, kada su ubili još jednog koji je bio drukčiji, koji je budio nadu da se može drugačije. Okreće se na stomak. Uranja glavom pod laneni pokrivač. Prijatna obamrlost na pragu sna. Samo pokret – grli jastuk rukom. Opet je na početku. Prijatno je proći još jednom tim putem. Još jednom? Vlažnim tabanima po toplim stenama. Miris ka-

mena na dubrovačkoj Buži. Slani ukus njegove kože, na neku davnu mene da me seća. Šum vode iz kupatila. Talasi se lenjo zabijaju u šljunak na Banjama. Zveckanje kozmetike u kupatilu... uredno je slaže. Koja mu je misao u ovom času? Iza pregradnog zida, samo metar-dva od kreveta na kojem ona leži na jadranskom suncu i žmuri.

2.

Kada je Kristina zamenila šest sati vremenske razlike za devet u odnosu na Beograd, grad u kojem je rođena i odrasla, preselivši se posle četiri godine sa Istočne obale na Zapadnu, sasvim je iščezlo pitanje šta tamo oni sada rade. Pitanje koje je u trenucima depresije potkopavalo egzistenciju koju je gradila napustivši svoju zemlju. Sebi nikada nije priznala da je u svakodnevnoj prepisci Mariju stalno ispitivala koliko uopšte ima smisla početi novi život. Kao da je Marija bila njeno drugo ja, koje za potrebe eksperimenta ostaje u Beogradu, čiji život nadgleda i na taj način meri ispravnost vlastite odluke.

Iz perspektive Zapadne obale, nije se samo udaljio prostor u kojem je provela četiri prethodne decenije života, već je izbrisan iz svakodnevice i preusmeren u depo memorije, gde je dobio isti status kao i omiljena lektira. Beograd je postao knjiga. Tamo, u toj knjizi, nalazili su se likovi nekada njoj bliski, grobovi njenih roditelja, ljubavi i razočaranja, čitav jedan svet smešten među koricama koje su se zauvek zatvorile. Kristina je sada bila u novoj knjizi započetoj na Zapadnoj obali. Tačka na kojoj se nalazila već dve godine postala je središte. Po njoj računa poziciju u prostoru. I vremenu. Čitava se geografija seli sa tom tačkom, svejedno da li za tren odluta na Tasmaniju, u Saharu ili do Beograda. Nije više pred spavanje zamišljala kasni popodnevni čas u Beogradu i lutala ulicama u kojima je prolazila njena mladost. Počela je da zaboravlja imena. Iščekavale su adrese. Prestala je svakodnevna prepiska sa Marijom. Razmenjivale su mejlove jednom nedeljno, da bi se uskoro prepiska svela na mesečne izveštaje: Marijine ispovesti i Kristinine komentare. Suočavanje pacijenta i terapeuta.

